

COROPLASTICA ÎN CULTURA BABADAG

Gabriel Jugănaru

Până la publicarea celor două truse magice descoperite în așezarea de la Babadag¹, despre reprezentările plastice în cultura Babadag și, în special, despre reprezentările antropomorfe în prima epocă a fierului pe teritoriul României erau cunoscute foarte puține amănunte. Astfel, dacă este să ne referim numai la situația figurinelor antropomorfe, în 1987 Valeriu Sîrbu remarcă „extrema raritate a reprezentărilor antropomorfe în prima epocă a fierului, 10-12 exemplare, fiecare diferită tipologic și lipsa lor în zone și culturi relativ bine cercetate (ex. culturile Babadag și Basarabi)”², pentru ca același V. Sîrbu în 1999 să ne facă cunoscut că „din prima epocă a fierului (sec. XII-V a.Chr.), se cunosc circa 280 de figurine antropomorfe din peste 50 de situri”³ atribuite culturilor Gava Holihrad – Mediaș, Chișinău-Corlăteni, Saharna Solonceni, Babadag și Pșeničevo. Iată că, numai în 12 ani, a avut loc un adevărat *boom* în domeniul descoperirii lor și, mai ales, al publicării acestor figurine atribuite ariei tracice.

Cauzele situației prezentate de Valeriu Sîrbu în 1987 se datorau, nu numai lipsei de șansă a unor arheologi care cercetaseră intens anumite situri, ci, mai ales, păstrării în sertar a unor asemenea descoperiri – în așteptarea luminii tiparului. De aceea, se cuvine ca, în rândurile de față, să apreciem eforturile colegului V. Sîrbu, care, atât în cazul unor piese din România cât și a unor importante descoperiri din Bulgaria, a impulsionat publicarea acestora.

Despre semnificația reprezentărilor plastice antropomorfe și zoomorfe s-a scris mult, și ceea ce merită subliniat este părerea unanimă potrivit căreia acestea au un caracter cultic – de la un cult al fertilității – în cazul figurinelor antropomorfe, la cel al fecundității și înmulțirii animalelor domestice⁴ – în cazul figurinelor zoomorfe, până la practicarea unor ritualuri magice⁵ – așa cum par să dovedească trusele de figurine descoperite în aria culturilor Babadag și Pșeničevo.

În ceea ce privește reprezentările plastice atribuite culturii Babadag, până în momentul de față sunt cunoscute 71 de piese, 62 dintre acestea fiind asociate în două truse.

În rândurile de față ne propunem să trecem în revistă toate aceste descoperiri, unele publicate, altele inedite, toate însumând o cantitate apreciabilă de material arheologic ce ne poate oferi prețioase informații referitoare la un domeniu sensibil al Preistoriei, acela al credințelor și al magiei.

Demersul nostru este structurat mai întâi pe prezentarea și analiza celor două truse descoperite la Babadag, urmate de prezentarea unor figurine antropomorfe și zoomorfe descoperite izolat.

Cele mai importante reprezentări plastice atribuite culturii Babadag sunt fără îndoială, cele două truse descoperite în așezarea eponimă, publicate în 1999⁶.

Prima trusă (Fig. 1-4) a fost descoperită de S. Morintz și E. Moscalu în 1989, în S. 13, într-o groapă plină cu cenușă. Din păcate nu cunoaștem alte elemente ce țin de contextul

¹ Sîrbu, Jugănaru 1999, 92-104

² Sîrbu, 1987, 91-157

³ Sîrbu 1999a, 47-89; Sîrbu 1999b, 153-179

⁴ Sîrbu, 1987, 108; Vasiliev 1985-1986, 79-90; Vasiliev și colab. 1991, 69-74; Horedt 1963, 527-534; László 1995, 85-97; László 1994, 90; Maleev 1992, 13-24

⁵ Sîrbu 1999a, 55-57

⁶ Sîrbu, Jugănaru 1999, 92-104

acestei descoperiri. Trusa conține 42 de figurine, modelate dintr-un lut de culoare gălbuie, amestecat cu nisip fin. Arderea a avut loc la o temperatură scăzută, probabil pe o vatră deschisă, ceea ce a avut ca efect o mare fragilitate a pieselor. Structura trusei poate fi împărțită în patru categorii: reprezentări antropomorfe, colăcei, pendentive și, în fine, un instrument pentru decorat ceramica.

Cele cinci figurine antropomorfe (Fig. 1) sunt modelate într-o manieră stilizată, capul, mâinile și picioarele fiind trase din corpul plat. Mâinile sunt întinse la orizontală, iar picioarele sunt ușor depărtate. Se poate observa respectarea unei proporții normale între dimensiunile mâinilor și cele ale picioarelor. Nu sunt schițate elemente ale feței, așa cum lipsește și reprezentarea sexului. Piese au fost atent finisate, fără să se mai sesizeze urmele unor retușări. În pofida fragilității evidente, numai o singură figurină este deteriorată, lipsindu-i mâna dreaptă și o parte a capului (Fig. 1/2). Chiar dacă numărul figurinelor antropomorfe din prima epocă a fierului în spațiul tracic este considerabil, nu putem apela la analogii clare pentru tipul aflat în trusa nr. 1 de la Babadag, acela al figurinelor cu corpul plat, asexuate.

Cei 22 de colăcei (Fig. 3, 4) au fost modelați în două dimensiuni – cei mici cu diametrul cuprins între 3-3,5 cm, respectiv cei mari – cu diametrul cuprins între 5,5 și 6 cm. Colăceii de dimensiuni mari sunt, fără excepție, ruși, datorită arderii insuficiente. Singura analogie pentru acest gen de piese o întâlnim în Bulgaria, în așezarea de tip Pșeničevo de la Konyovo – unde a fost descoperită o trusă cu peste 100 de figurine⁷.

Pendentivele au fost realizate sub forma unor vase miniaturale în formă de bol – patru exemplare (Fig. 2/7, 8, 9, 11) și a unor pâini figurate în trei variante: plate (lipii ?) – patru exemplare (Fig. 2/1-4), stelute cu patru colțuri – două exemplare (Fig. 2/5, 6) și cilindrică, ușor curbată (Fig. 2/10), toate cu un orificiu în mijloc. Figurine asemănătoare au fost descoperite atât în compoziția trusei de la Konyovo⁸, cât și în trusa descoperită într-un mormânt de incinerare din necropola de la Sboryanovo⁹, atribuită tot grupului Pșeničevo.

Ultima piesă din această trusă o reprezintă un instrument pentru decorat ceramica de formă semilunară, cu muchia crestată și mânerul tubular incizat la capăt cu două cercuri concentrice (Fig. 2/12). Acest instrument, realizat la scară normală – așa cum o pot dovedi numeroase analogii din așezările de tip Babadag¹⁰, din așezarea eponimă și de la Niculițel - Cornet¹¹, pentru a da numai două exemple, era folosit în faza Babadag II pentru decorarea ceramicii prin imprimare. Prezența sa în această trusă asigură fără nici un dubiu datarea ansamblului în faza Babadag II.

Ce-a de-a doua trusă, cu 20 de piese (Fig. 5,6), a fost descoperită de G. Jugănu în 1996, în Sectorul V, Caseta IV, într-un nivel de locuire aparținând fazei Babadag III. Trusa se afla într-o mică groapă, cu diametrul de 0,25 m și adâncimea de 0,30 m, săpată în podeaua tasată a unei locuințe de suprafață. Umplutura acestei gropi, ca și în cazul descoperirii primei truse, consta într-un strat de cenușă fină.

Piese au fost modelate dintr-un lut de bună calitate, amestecat cu pietricele și scoici bine mărunțite, ars în mediu reducător, ceea ce a conferit suprafeței exterioare a acestora o culoare maronie-roșcată.

⁷ Apud Sîrbu 1999a, 49, fig. 13/15.

⁸ Sîrbu 1999a, 49.

⁹ Stoyanov 1997, 25, fig. 24, pl. 20/137-149.

¹⁰ Morintz 1987, 46 fig. 11/2.

¹¹ Topoleanu, Jugănu 1995, 206, fig. 15/3.

Structura trusei este formată din trei categorii de piese: figurine antropomorfe realizate într-o manieră stilizată (7 exemplare) și abstractă (7 exemplare), pânișoare (3 exemplare), străchini miniaturale (3 exemplare).

Figurinele antropomorfe au fost realizate, așa cum spuneam mai sus, în două moduri: stilizate – respectând un mod schematic de modelare a corpului uman (Fig. 5), și abstracte – prin schițarea unor simboluri destul de greu sesizabile – mici proeminențe dispuse câte cinci, ceea ce ar putea reprezenta capul și picioarele (Fig. 6/1, 2, 4) sau, pur și simplu, prin modelarea unei piese tubulare țesute la un capăt (Fig. 6/3, 5-7).

Cele șapte figurine stilizate au capul, mâinile și picioarele trase din corpul cilindric. Capul celor două figurine întregite a fost modelat cu o oarecare atenție, fiind schițate, prin presare, nasul și ochii (Fig. 5/1, 2), în timp ce capul unei figurine fragmentare a fost modelat sub forma unei proeminențe conice (Fig. 5/6). Mâinile, abia schițate, sunt întinse la orizontală, iar picioarele sunt ușor depărtate. În zona bazinului, figurinele au câte o mică alveolă – ceea ce, în opinia lui V. Sîrbu, prin comparație cu piese decorate similar din trusa de la Konyovo, ar putea însemna marcarea sexului feminin¹². Aceleași alveole în zona bazinului au fost semnalate și la unele figurine descoperite la Rogozinovo¹³, Kravevo¹⁴, Pšeničevo¹⁵, Starozagorski¹⁶ și Čatalka¹⁷, cu precizarea că, deși au fost realizate în aceeași manieră stilizată, aceste figurine sunt, prin marcarea particularităților feței, diferite de cele aflate în atenția noastră.

Toate figurinele au fost descoperite în stare fragmentară, numai două dintre ele fiind întregite. Rupturile provocate, în opinia noastră în mod intenționat, au fost făcute în zona capului și a bazinului.

Figurinele antropomorfe realizate într-o manieră abstractă pot fi împărțite la rândul lor în două categorii: tubulare și în formă de disc cu proeminențe.

Figurinele tubulare (patru exemplare) au un capăt țesut, marcat de o alveolă similară celor de pe bazinul statuetelor stilizate (Fig. 6/3, 5-7). Două dintre ele au fost rupte, una fiind întregită. O analogie apropiată în timp și spațiu o întâlnim în trusa de la Kravevo unde este ilustrată o piesă tubulară străbătută de o fantă¹⁸. Deși este destul de greu de intuit semnificația acestor piese, ne alăturăm opiniei lui V. Sîrbu¹⁹ care le consideră ca reprezentând copii înfășați. Un grup de figurine relativ similar cu cel din trusa noastră a fost descoperit în așezarea getică de la Poiana²⁰, datată în sec. II-I a.Chr.

Figurinele în formă de disc (trei exemplare) au câte cinci mici proeminențe trase din corp (Fig. 6/1, 2, 4). O singură piesă a fost descoperită întreagă, aceasta având baza de formă semicirculară (Fig. 6/4). Ca analogie menționăm piesa descoperită în așezarea getică de sec. I a.Chr. de la Grădiștea jud. Brăila²¹.

¹² Sîrbu 1999a, 52.

¹³ Sîrbu 1999a, fig. 9/3, 5.

¹⁴ Sîrbu 1999a, fig. 11/3.

¹⁵ Sîrbu 1999a, fig. 12/7.

¹⁶ Sîrbu 1999a fig. 12/8.

¹⁷ Sîrbu 1999a fig. 12/8-10.

¹⁸ Sîrbu 1999a, fig. 13/12.

¹⁹ Sîrbu 1987, 102; Sîrbu, Jugănaru 1999, 94.

²⁰ Sîrbu 1987, 101-102, fig. 12/5-10; Sîrbu 1993, 119.

²¹ Sîrbu 1987, 99, fig. 16/7.

O altă categorie de piese din trusa nr. 2 de la Babadag o reprezintă trei mici sfere cu câte o alveolă în mijloc (Fig. 6/8-10), piese ce sugerează reprezentarea unor pâinișoare. În depozitul de figurine de la Konyovo au fost descoperite piese identice²².

Din această trusă mai fac parte trei străchini miniaturale (Fig. 6/11-13), una singură fiind întregită (Fig. 6/11). Vase miniaturale au mai fost descoperite în trusa de la Konyovo²³.

Din punct de vedere al tehnicii de realizare, cele două truse de la Babadag sunt diferite. Dacă prima trusă a fost modelată dintr-un lut de bună calitate, ars însă insuficient, cea de-a doua trusă a fost modelată dintr-un lut amestecat cu cioburi și pietricele – ceea ce a conferit ansamblului un aspect grosier, rudimentar. Pe de altă parte, sunt diferențe evidente în ceea ce privește modelarea figurinelor, în cazul primei truse figurinele antropomorfe fiind depersonalizate (fără sex și fără elemente de fizionomie), în timp ce același gen de figurine din cea de-a doua trusă are marcat atât sexul, cât și elemente ale capului (ochii și nasul). De remarcat este și lipsa în trusa nr. 1 a figurinelor realizate în manieră abstractă. Nu în ultimul rând, remarcăm prezența în trusa nr. 1 a instrumentului pentru decorat ceramica, obiect de uz cotidian care, în cazul de față, prin asocierea sa cu piesele din acest ansamblu, ridică o serie de întrebări asupra actului propriu-zis al ornamentării vaselor. Era acest act apanajul unor persoane care practicau și magia ?

Diferențe notabile se constată și în starea generală a truselor în momentul descoperirii. Dacă în prima trusă există o singură figurină antropomorfă deteriorată – credem noi accidental, în trusa nr. 2 – unde, atât consistența lutului, cât și arderea acestuia, sunt superioare, toate figurinele antropomorfe sunt rupte în zona capului și a bazinului. Când despre presupusele urme de împunsături existente pe suprafața figurinelor antropomorfe din trusa nr. 1, o analiză mai atentă a relevat că acestea nu sunt decât goluri produse de frământarea precară a lutului, goluri prezente, de altfel, pe aproape toate piesele din această trusă.

Raportându-ne însă la semnificația acestor truse, constatăm că ele conțin elemente tematice comune: omul modelat în diferite stiluri, hrana (pâinea) ilustrată sub forma unor colăcei, lipii și pâinișoare și vasele din care se consuma hrana, vase miniaturale. De aici decurge și o primă concluzie privitoare la utilitatea acestor ansambluri, care, în opinia noastră, erau folosite în cadrul unor ritualuri magice pentru a asigura bunăstarea (trusa nr. 1) sau, dimpotrivă, pentru a provoca anumite neplăceri unor persoane vizate (trusa nr. 2) – deci un rol benefic, dar și un rol malefic. Acest dublă semnificație poate fi justificată de starea de conservare sus menționată a celor două truse. Dacă, în cazul primei truse, nu se poate presupune o deteriorare intenționată a pieselor, acest fapt este evident în cadrul celei de-a doua truse.

I. Lipsa sublinia că, în mentalitatea popoarelor primitive, deteriorarea unor figurine din lut poate avea ca efect îmbolnăvirea persoanelor vizate de aceste acte rituale²⁴. Această practică a ruperii și/sau a deteriorării – prin străpungere și tăiere, a figurinelor din lut este, de altfel, atestată, atât în prima epocă a fierului – în medii culturale Gava - Holihady, Mediaș, Chișinău - Corlăteni, Saharna - Solonceni, cât și în cea de-a doua epocă a fierului²⁵.

O reprezentare plastică apropiată de unele piese din cele două truse prezentate o constituie o figurină antropomorfă stilizată (Fig. 8/3), descoperită în așezarea de la Babadag în anul 1999, într-o locuință din nivelul IV (Babadag II) al casei I din sectorul V.

²² Sîrbu 1999a, fig. 13/13.

²³ Sîrbu 1999a, 49.

²⁴ Lips 1958, 458.

²⁵ Sîrbu 1987, 110.

Piesa a fost modelată dintr-un lut de bună calitate, amestecat cu cioburi și pietricele, ars în mediu reducător, suprafața exterioară având culoarea maronie cu pete cenușii. Corpul figurinei este tubular, din el fiind trase atât capul – sub forma unei proeminențe teșite, mâinile – întinse la orizontală, și picioarele – ușor depărtate. Față de statuetele antropomorfe stilizate din cele două truse, unde proporțiile anatomice erau în general respectate, această figurină are un gât foarte lung, ce ocupă mai bine de o treime din suprafața piesei.

Un grup distinct al reprezentărilor plastice în cultura Babadag îl constituie o serie de busturi antropomorfe, realizate în stil abstract, descoperite în stare fragmentară la Babadag – trei exemplare (Fig. 7/3, 5, 6), Niculițel-Cornet – două exemplare (Fig. 7/1, 2) și Telița-Amza – un exemplar (Fig. 7/4). Fiind de dimensiuni apropiate, aceste figurine sunt modelate relativ identic, respectiv o bază plată din care sunt trase câte trei proeminențe tubulare ce au capătul rotunjit (în patru cazuri – Fig. 7/1-3, 6) sau teșit (un singur caz – Fig. 7/5). Așa cum s-a putut observa la piesele mai bine păstrate de la Niculițel-Cornet (Fig. 7/1, 2) cât și la o piesă de la Babadag (Fig. 7/3), proeminența din mijloc este mai înaltă decât celelalte.

Toate figurinele au fost modelate dintr-un lut de bună calitate, amestecat cu cioburi și pietricele, ars reducător sau oxidant, suprafața exterioară fiind acoperită de angobă și chiar de așa numitul luciu metalic – caracteristic unei bune părți a ceramicii de tip Babadag.

În legătură cu semnificația acestor piese, trebuie precizat că în 1995, când au fost publicate cele două figurine de la Niculițel-Cornet²⁶ – prin analogie cu două piese relativ similare în partea superioară descoperite la Cepina în Bulgaria²⁷ s-a considerat că acestea trebuie incluse în categoria idolilor. De altfel, B. Hänsel, referindu-se la cele două piese de la Cepina – grup cultural contemporan culturii Babadag, le consideră idoli antropomorfi. Prima figurină de la Cepina are trei proeminențe trase dintr-un postament tubular cu baza plată, iar cea de-a doua are aceeași structură în partea superioară, postamentul cu baza plată fiind mai lung și marcat de un *phallus*.

Cele șase piese din această categorie pot fi atribuite unor idoli antropomorfi sub forma unor busturi umane, cu mâinile ridicate deasupra capului, probabil în semn de adorație. Modelarea acestora respecta anumite canoane – capul (proeminența din mijloc) fiind situat mai sus decât mâinile (proeminențele laterale) – situație întâlnită atât în așezarea de la Babadag, cât și în cea de la Niculițel-Cornet.

Ultima categorie de reprezentări plastice aparținând culturii Babadag o constituie figurinele zoomorfe, foarte puțin răspândite, prezente în numai două exemplare: o figurină zoomorfă fragmentară și un pendentiv ornitormorf.

Figurina zoomorfă (Fig. 8/2) a fost descoperită de S. Morintz în așezarea de la Babadag, în anul 1988, în S 13, carourile 8-10. Piesa este fragmentară, lipsindu-i partea posterioară. A fost lucrată din lut amestecat cu cioburi prost mărunțite. Arderea s-a făcut în mediu reducător, prezentând însă și urme ale unei arderi secundare, piesa fiind efectiv calcinată. Corpul figurinei este tubular, din el fiind trase picioarele ușor depărtate, în timp ce capul modelat foarte schematic, are gura larg deschisă. Nu există elemente care să determine identificarea unei anumite rase de animal.

Ne aflăm în fața primei reprezentări zoomorfe din cultura Babadag care poate sugera practicarea unor ritualuri legate de fecunditatea animalelor și de înmulțirea acestora.

²⁶ Topoleanu, Jugănaru 1995, 205-206, fig. 15/4, 5.

²⁷ Hänsel 1976, I, 223; II, pl. 77/12, 12.

În prima epocă a fierului statuetele zoomorfe sunt foarte răspândite în arealul nord tracic al ceramicii canelate, numai în așezarea de tip Gava Holihrary de la Grănicești fiind descoperite 35 de reprezentări ale unor animale domestice – tauri, cai și porci²⁸. Un număr semnificativ de figurine zoomorfe a fost descoperit și în așezarea de tip Mediaș de la Teleac²⁹. Mai puțin răspândite sunt figurinele zoomorfe în aria complexului cu ceramică imprimată, menționând numai descoperirile de tip Saharna Solonceni de la Alcedar II, Țahnăuți, Solonceni Hlinoia³⁰.

Pendantul ornitomorf (Fig. 8/1) a fost descoperit în așezarea de la Babadag în anul 2001, în S VI, pe un nivel Babadag III. Piesa, de mici dimensiuni, este modelată din lut de bună calitate, amestecat cu nisip, ars în mediu reducător, de culoare maronie-cenușie. Figurina reprezintă o pasăre cu aripile strânse, în poziție șezând. În zona pieptului, figurina este străbătută de un orificiu.

Reprezentările ornitomorfe în prima epocă a fierului sunt extrem de rare, amintind piesa descoperită în așezarea de tip Chișinău-Corlăteni de la Trinca³¹, ce figurează o pasăre în picioare cu aripile strânse și pasărea acvatică (lebedă, gâscă) de la Teleac³², precum și vasul în formă de pasăre descoperit în complexul de cult de tip Saharna Solonceni de la Hlinjeni³³.

Coroplastica atribuită culturii Babadag acoperă o paletă diversă de reprezentări, de la cele antropomorfe – modelate în stiluri diferite, care sunt cele mai numeroase, la cele ale unor simboluri vitale existenței – pâinea, la figurarea unor vase miniaturale și până la reprezentări zoomorfe – acestea din urmă reduse cantitativ (poate doar datorită neșansei cercetătorilor arheologi), atestând practicarea atât a unor ritualuri magice, cât și a unui cult al fecundității și înmulțirii animalelor.

În ceea ce privește figurinele antropomorfe stilizate, realizate în stil abstract, conținutul truselor de la Babadag, cât și busturile antropomorfe, putem afirma fără nici o ezitare că se apropie foarte mult de cele din aria Pșeničevo și Cepina, existând premisele conturării ipotezei unei comuniuni spirituale între populația tracică circumscrisă culturii Babadag și cea reprezentată de grupurile Pșeničevo și Cepina.

Reprezentările antropomorfe din aria tracică se pot împărți în trei principale tipuri:

1. Figurine plate în formă de vioară³⁴, decorate cu o serie de incizii ce reprezintă atât detalii anatomice, cât și unele tatuaje sau piese de vestimentație, specifice ariilor culturale de tip Gava Holihrary, Mediaș dar și Saharna Solonceni.

2. Figurine tubulare sau ușor aplatizate cu detaliile anatomice redată schematic, specifice ariilor culturale Babadag și Pșeničevo. Acest tip de figurine este, de altfel, caracteristic atât ilirilor³⁵, cât și purtătorilor culturii Lausitz³⁶.

²⁸ László 1994, 90, fig. 46-49.

²⁹ Vasiliev 1985-1986, 80; Vasiliev și colab. 1991, 68-69.

³⁰ Kašuba 2000, 337-338, fig. 33/1, 4, 6.

³¹ Levițkii 1994, 111, fig. 59/4,5.

³² Vasiliev 1985-1986, 80, fig. 1.

³³ Golteva, Kašuba 1995, 24, fig. 38.

³⁴ Maleev 1992, 20; László 1996, 359.

³⁵ Medovic 1988, 274, fig. 249/2,3.

³⁶ Coblenz 1981, fig. 4/1, 2, 5.

3. Figurine realizate în stil abstract – cum sunt cele din aria culturii Babadag și Pșeničevo.

Figurinele zoomorfe din aria culturii Babadag atestate numai prin două descoperiri, denotă existența unor influențe pe plan spiritual din aria nord tracică a complexului ceramicii canelate.

Bibliografie

- Coblentz, W. 1981, *Bemerkungen zur Hallstatt –und zur westlichen Lausitzer Kultur*, în *Die Hallstatt Kultur, Bericht über das Symposium in Steyr 1980*, Linz.
- N. Golteva, M. Kašuba 1995, *Glinjeni II. Mnogoslojni pamtnik Srednogo Podnestrovia*, Tiraspol.
- Hänsel, B. 1976, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der Unteren Donau*, I, II, Bonn.
- Horedt, K. 1963, *Hallstattische Tierfiguren aus Lechința de Mureș*, Dacia, N.S. 7, 527- 534.
- Kašuba, M. T. 2000, *Rannee jelego v lesostepi mejdi Dnesrom i Siretom (kultura Koziar-Saharna)*, Stratum plus, Chișinău, 241-488.
- László, A. 1994, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, București.
- László, A. 1995, *Statuetele antropomorfe ale culturii Gava-Holihrad*, *MemAntiq* 20, 85-97.
- László, A. 1996, *Sur la plastique anthropomorphe de la civilisation Gava-Holihrad*, în *Problemy epoki brazu i wezesnej epoki zeleaza w Europie Srodkowej*, Krakovia, 351-362.
- Levițkii, O. 1994, *Cultura Hallstattului canelat la răsărit de Carpați*, *Bibliotheca Thracologica* VII, București.
- Lips, I.E. 1958, *Obârșia lucrurilor*, București.
- Maleev, Ju. N. 1992, *Kultova halstatska plastika ot lesostepnoto Podnestrovie*, *ArheologijaSofia* 2, 13-34.
- Medovic, P. 1988, *Kalakaca*, Novi Sad.
- Morintz, S. 1987, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, *Thraco-Dacica* 8, 1-2, 39-72.
- Sîrbu, V. 1987, *Figurinele antropomorfe și zoomorfe traco-geto-dacice din prima și a doua epocă a fierului*, *Istros* 5, 91-157.
- Sîrbu, V. 1993, *Credințe și practici funerare religioase și magice în lumea geto-dacică*, Brăila.
- Sîrbu, V. 1999a, *Figurinele antropomorfe din prima epocă a fierului descoperite în lumea tracică*, *Istros* 9, 47-89.
- Sîrbu, V. 1999b, *Les figurines anthropomorphes du Hallstatt trouvées dans le territoire thrace*, *Thraco-Dacica* 20, 1-2, 153-179.
- Sîrbu, V., Jugănaru, G. 1999, *Practici magice la tracii culturii Babadag*, în *Studia in honorem Ion Niculiță*, Chișinău, 92-104.
- Stoyanov, I. 1997, *Early Iron Age Tumular Necropolis "Sboryanovo"*, Sofia.
- Topoleanu, Fl., Jugănaru, G. 1995, *Așezarea de tip Babadag de la Niculițel „Cornet” (jud. Tulcea). Săpăturile de salvare efectuate în 1988*, *Peuce* 11, 203-229.
- Vasiliev, V. 1985-1986, *Descoperiri arheologice cu semnificație cultică în așezarea din prima epocă a fierului de la Teleac (jud. Alba)*, *ActaMN* 22-23, 79-90.
- Vasiliev, V., Aldea, I., Ciugudean, H., 1991, *Civilizația dacică timpurie în aria intracarpatică a României. Contribuții arheologice: așezarea fortificată de la Teleac*, Cluj-Napoca, 69-74.

Coroplastics in Babadag Culture

Abstract

All the representations belonging to the Babadag culture are reviewed here – 71 pieces, of which 62 are associated with the so-called „magic kits”.

The author considers that these representations cover a wide range of motifs – from the anthropomorphic ones, realized in several variants, to everyday symbols, vital to the human existence (bread, eating and drinking pottery), to zoomorphic figures, all these attesting the magic rituals and the fecundity cult practiced by the Babadag population.